

Recenzent:

Kraków, 22.10.2022

Dr hab. Katarzyna Suska – Zagórska

Prof. Akademii Muzycznej im K. Pendereckiego w Krakowie

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina: wokalistyka

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Mgr Małgorzaty Syrek

Scenariusz intonacyjny jako droga do interpretacji słowa w cyklach pieśni: „Z izby dziecięcej” Modesta Musorgskiego oraz „Satyry” op.109 Dymitra Szostakowicza

Zleceniodawca recenzji:

Rada Wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi, na podstawie Uchwały podjętej w dniu 30 IX 2017 roku o wszczęciu przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej wokalistyka dla mgr Małgorzaty Pietrzykowskiej, oraz o wyznaczeniu mnie jako recenzenta wyżej wymienionej pracy doktorskiej.

Przewód doktorski jest przeprowadzany na podstawie art.11 oraz 14 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r.poz.1789), paragraf 1 ust.1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2016 r., poz.1586).

Do pisma z dnia 30 czerwca 2022 roku, podpisanego przez Przewodniczącą Komisji do spraw nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki prof. dr hab. Agatę Jarecką dołączono:

Uchwałę Rady Wydziału Wokalno - Aktorskiego AM w Łodzi z dnia 30 września 2017 roku o wszczęciu postępowania doktorskiego

Uchwałę Rady Wydziału Wokalno - Aktorskiego AM w Łodzi z dnia 30 września 2017 roku o wyznaczeniu promotora w przewodzie doktorskim

Uchwałę Rady Wydziału Wokalno Aktorskiego AM w Łodzi z dnia 30 września 2017 roku o wyznaczeniu recenzentów w przewodzie doktorskim

Dokumentację osiągnięć artystycznych, naukowych oraz w dziedzinie popularyzacji muzyki doktorantki

Pracę doktorską w postaci płyty DVD oraz Opisu pracy doktorskiej.

Podstawowe dane o kandydatce:

Małgorzata Syrek ukończyła wydział Wokalno – Aktorski w Akademii Muzycznej w Łodzi w klasie dr hab. J. Gzelli w 2015 roku, uzyskując ocenę celującą oraz tytuł zawodowy magistra sztuki. Następnie podjęła studia doktoranckie w tej samej uczelni.

Na deskach scenicznych zadebiutowała w roku 2011 w partii Księcia Orłowskiego w *Zemście Nietoperza* J. Straussa w Teatrze Muzycznym w Łodzi. W kolejnych latach brała udział w spektaklach operowych, operetkowych, musicalowych, a także oratoryjnych, śpiewając m. innymi w Filharmonii Łódzkiej (Oratorium na Boże Narodzenie Saint - Saëns'a i Chichester Psalms L. Bernsteina oraz Stabat Mater Pergolesiego).

Jest laureatką konkursów wokalnych, m.in.:

I Nagrody na IV Konkursu Duetów Wokalno-Fortepianowych *Pianovoce* w Moskwie (2019)

Wyróżnienia na VII Ogólnopolskim Konkursie Wykonawstwa Muzyki Operetkowej i Musicalowej im. I. Borowickiej w Krakowie (2016),

III Nagrody na Międzynarodowym Konkursie Wokalnym Złote Głosy w Warszawie (2014),

Była również finalistką Międzynarodowego Konkursu Wokalnego *Pustina Competition* w Czechach (2016).

Otrzymała liczne stypendia, m.in. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2014) oraz stypendium dla najlepszych doktorantów AM w Łodzi (2016). Uczestniczyła czynnie w wielu konferencjach naukowych i kursach mistrzowskich prowadzonych przez wybitnych śpiewaków.

RECENZJA

OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Dzieło artystyczne mgr Małgorzaty Syrek w postaci składa się z dwóch cykli pieśniowych zarejestrowanych na płycie DVD:

Z izby dziecięcej Modesta Musorgskiego

Satyry op.109 Dymitra Szostakowicza

W obu nagraniach jako pianistka wystąpiła Sylwia Michalik

***Z izby dziecięcej* Modesta Musorgskiego**

Cykl Modesta Musorgskiego został zarejestrowany w Sali im. Artura Rubinsteina Konserwatorium w Moskwie podczas przesłuchań finałowych IV Konkursu Duetów Wokalno-Fortepianowych *Pianovoce* w dniu 26 września 2019 roku.

Wykonanie Pani Małgorzaty Syrek, będące wynikiem znakomitej współpracy z pianistką, jest w pełni profesjonalne, przemyślane w szczegółach, pełne niuansów zarówno

muzycznych, jak i dramaturgicznych. Artystka świadomie operuje głosem, łącząc różne sposoby artykulacji, zależnie od kontekstu i semantyki słów oraz fraz muzyczno - słownych. Z wielką pieczołowitością i zrozumieniem, kreuje mikro – sceny dramatyczne, które wprowadzają słuchacza w świat widziany oczami dziecka. Z powodzeniem wciela się w kolejne postaci, nadając im indywidualne cechy, jednocześnie unikając przy tym przerysowania i fałszu (w znaczeniu i muzycznym, i aktorskim). Jest to - w przypadku miniatur wokalnych- zadanie dla dojrzałej i świadomej artystki, którą niewątpliwie jest już Pani mgr Syrek. Postaci dziecięce w kreacji doktorantki oczarowują swoją naiwnością, entuzjazmem i nieposkromioną fantazją. Wspaniała realizacja estradowa scenariusza intonacyjnego, o którym szczegółowo opowiada autorka w Opisie pracy doktorskiej, polega nie tylko na realizacji odczytanych z zapisu nutowego bezpośrednich wskazówek Musorgskiego, ale także na interpretacji osobistej oraz wykorzystaniu przez siebie stworzonych, a więc niepowtarzalnych, środków ekspresji scenicznej. W przypadku konkretnego wykonania Pani Małgorzaty Syrek, jest to interpretacja wysoce artystyczna i satysfakcjonująca. Śpiewaczka z wyraźną radością, lekkim dystansem i ciepłym poczuciem humoru, niejako przygląda się swoim bohaterom, podobnie, jak postrzega dzieci sam twórca cyklu Modest Musorgski, w którego postaci skupiają się dwie funkcje: kompozytora oraz literata, a dodać można jeszcze trzecią, czyli funkcję twórcy scenariusza.

Godny zauważenia jest fakt, że Pani mgr Małgorzata Syrek odnalazła w swoim głosie ogromną paletę barw i odcieni, z których każdy służy charakterystyce osób lub wyrażeniu określonej emocji. Nie tylko dotyczy to różnych postaci, ale często jednego bohatera w obrębie jednej pieśni. Mistrzostwo w tym względzie objawia się nam w kreacji postaci dziecka w pieśni *Z nianią*. Tutaj wybujała wyobraźnia dziecka oraz chaotyczność jego nastrojów, zmieniających się w każdej sekundzie, została znakomicie przekazana przez artystkę. Słyszymy nawet w pewnym miejscu swoistą „koloryzację” skoków interwałowych, które są tak zbliżone do potocznych słownych intonacji, że niemal trudno określić ich konkretną wysokość, jako dźwięków muzycznych. Taka celowa „niedokładność” intonacji jest spełnieniem postulatu o upodobnieniu śpiewu do mowy, w celu stworzenia nowej wartości ekspresywnej. W tej pieśni często głos, który ma być głosem dziecięcym, jest w brzmieniu celowo jakby „zawężony” do pasma górnego tylko zestawu alikwotów, wskutek czego otrzymujemy brzmienie zbliżone do dziecięcego dyszkantu.. Wielka dbałość o kontrasty brzmieniowe słyszalna jest także w miejscach, gdzie pojawiają się głosy kobiece: Niania, Mama. Artystka prezentuje rozwiniętą świadomość barwową, a także wyobraźnię brzmieniową, która pozwala jej osiągnąć cele założone w koncepcji interpretacyjnej poszczególnych pieśni. W każdej z miniatur z cyklu Musorgskiego odnajduję także pewną dominantę interpretacyjną. Szczególnie zachwyciła mnie pieśń *Z lalką*, gdzie śpiewaczka, wsparta świetną grą pianistki, niezwykle sugestywnie ukazuje proces zasypiania małej dziewczynki, kolejne fazy jej „zanurzania się” w sen. Zwłaszcza moment przed zaśnięciem, gdy dziecko na chwilę odzyskuje świadomość, po czym definitywnie zapada w sen, został mistrzowsko aktorsko zagrany.

Cykl *Satyry* Dymitra Szostakowicza

Satyry Szostakowicza zostały zarejestrowane na koncercie 27 kwietnia 2021 roku

w Sali Lustrzanej Politechniki Łódzkiej, jako jeden z koncertów w cyklu: Salon Muzyczny Politechniki Łódzkiej. Z powodu rygoru pandemicznego koncert odbył się bez obecności publiczności.

Cykl Szostakowicza należy do rzadko wykonywanych na estradzie. Powstał w roku 1960, a więc dzieli go znaczny dystans czasowy od prezentowanego wcześniej cyklu Musorgskiego, który powstał w latach 1868-1872. Jednakże wiersze Saszy Czornego, które zainspirowały Szostakowicza, pochodzą z początków XX wieku. Poeta wyemigrował z Rosji w 1920 roku, a jego wiersze satyryczne nie należały do ideologicznie poprawnych.

Pani mgr Syrek doskonale oddała w swojej interpretacji istotne cechy poszczególnych pieśni, a także wydobyła charakterystyczne elementy muzyczne, które stanowią ekwiwalent satyrycznego stylu: liczne dwuznaczności, sarkazm, zwroty potoczne w warstwie literackiej, nawiązania do znanych dzieł muzycznych, wykorzystywanych w sposób ironiczny lub parodystyczny (do pieśni Rachmaninowa *Jesienne wody*, do *Sonaty Kreutzerowskiej* Beethovena oraz do noweli Lwa Tołstoja). W cyklu Szostakowicza nie pojawiają się bardzo czytelne aluzje, odniesienia, które łatwo odgadujemy, dzieło to wymagania dużej pracy intelektualnej i wspólnego, głębokiego zrozumienia materii przez oboje wykonawców: śpiewaczkę i pianistkę. W przypadku dwóch artystek występujących w nagraniu, to zadanie zostało znakomicie zrealizowane. Należy podkreślić całkowite „stopienie się” partii głosu i fortepianu, widoczne porozumienie i korespondencję pomiędzy wykonawczyniami. Pianistka Sylwia Michalik świetnie odnajduje się zarówno pod względem technicznym, jak kolorystycznym w dziele Szostakowicza, dając dowód swej wrażliwości oraz wycucia stylu. Generalnie bowiem cykl pomyślany jest jako swoista parodia stylu ballady kabaretowej, stąd charakterystyczny, ostinatowy akompaniament, przypominający nieco walca, ale w wydaniu ulicznym, nie-uroczystym, pozbawionym elegancji i szyku. Cały ten cykl odrzuca wszelki sentymentalizm, jest zaprzeczeniem poezji bezpośredniej, co sprawia, iż w zupełności kontrastuje z cyklem Musorgskiego, pełnym realizmu i liryzmu zarazem. Jeśli występuje tu narrator, anonsujący poszczególne części cyklu w stylu konferansjera na oficjalnej uroczystości państwowej, to pozostaje on zimnym, beznamiętnym, pozbawionym emocji obserwatorem rozgrywających się wydarzeń, niczym widz w teatrze kukielkowym. Całą złożoną warstwę niedomówień, wieloznaczności i parodii, odnajdujemy we wspólnej, konsekwentnej interpretacji Pani mgr Syrek oraz pianistki Sylwii Michalik. Wykonanie tego cyklu wymaga od śpiewaczki dużej sprawności technicznej oraz rozpiętości skali głosu. Pani mgr Syrek w pełni sprostała tym wymaganiom.

Dodać należy, iż w przypadku obu cykli poziom techniki wokalnejszej umożliwia Pani mgr Małgorzacie Syrek swobodę realizacji najbardziej subtelnych niuansów interpretacji, które stają się zupełnie czytelne dla słuchacza. Zwraca uwagę znakomita dykcja, przekaz aktorski, różnorodność mimiki twarzy, piękna barwa głosu o dużych możliwościach kolorystycznych, świadomie wykorzystywanych w żywej interpretacji, a także umiejętność tworzenia kreacji we współpracy z pianistką.

OCENA OPISU DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Opis dzieła artystycznego jest integralną częścią Pracy doktorskiej Pani Małgorzaty Syrek, stanowiąc jej teoretyczną wykładnię. Skonstruowany jest z dbałością o klarowność dyskursu, zawiera wyczerpujący opis samych dzieł oraz zasadnicze założenia przyświecające pracy nad przygotowaniem utworów składających się na Dzieło artystyczne.

Pod względem redakcyjnym Opis jest poprawny, jedynie w odniesieniu do przykładów nutowych przydatne byłoby oznaczenie numerów taktów, które dany fragment (przykład) obejmuje. Praca zawiera ponadto obfitą bibliografię, dyskografię, a także tłumaczenia tekstów pieśni z języka rosyjskiego na język polski.

W Opisie pracy doktorskiej cechą oryginalną jest zastosowanie pewnej metody badawczej, wzorowanej na analizie intonacyjnej wypowiedzenia słownego, stosowanej na gruncie językoznawstwa. Nawiązanie do tego rodzaju analizy autorka Opisu odnalazła w jednym z artykułów naukowych rosyjskiej muzykolog Izzy Niemirowskiej, która używa w swych analizach twórczości Musorgskiego terminu *scenariusz intonacyjny*. Autorka pracy uznała zastosowanie tego właśnie narzędzia za adekwatne w procesie analizy dzieł przez siebie wybranych. Analiza, która poprzedza stworzenie dość precyzyjnego planu interpretacji wykonawczej danego utworu. W toku pracy nad poszczególnymi pieśniami okazało się, iż scenariusz intonacyjny jest bardzo dobrym i użytecznym narzędziem, którego zastosowanie gwarantuje profesjonalne przygotowanie do publicznego zaprezentowania dzieła muzycznego. *Scenariusz intonacyjny* jest terminem znanym w rosyjskiej myśli teoretycznej dotyczącej muzyki. Intonacje są krótkimi melodyczno –rytmicznymi zwrotami, wpisanymi w kontekst harmoniczny, fakturowy, dynamiczny i artykulacyjny. Dzięki nim możliwe jest poprawne odczytanie wskazówek, jakie pojawiają się w zapisie nutowym dzieła muzycznego.

Opis pracy doktorskiej Pani mgr Małgorzaty Syrek zawiera 3 zasadnicze rozdziały. Pierwszy z nich przybliża samo pojęcie *Scenariusza intonacyjnego* oraz objaśnia, jaką funkcję spełnia on w dziele wokalnym. Rozdział drugi przedstawia punkt widzenia Autorki, jeśli chodzi o ogólne założenia interpretacyjne cykli Musorgskiego oraz Szostakowicza. Natomiast Rozdział trzeci jest zasadniczym opisem *scenariusza intonacyjnego* w odniesieniu do poszczególnych pieśni zarejestrowanych na płycie DVD. W Rozdziale trzecim analiza prowadzi nas drogą rozpoznawania funkcji elementów muzycznych połączonych z tekstem w procesie budowania znaczeń, które wykonawca powinien uwypuklić, podkreślić w swoim estradowym wykonaniu.

KONKLUZJA RECENZJI

Przedstawiony Opis pracy doktorskiej pozwala na skonfrontowanie założeń interpretacyjnych śpiewaczki z efektem, który osiągnęła w swoim nagraniu. W tym aspekcie Pani mgr Małgorzata Syrek odniosła pełny sukces, otrzymujemy bowiem realizację estradową bardzo wierną i adekwatną w stosunku do wytyczonego celu wykonawczego. Założenia tzw. *scenariusza intonacyjnego*, jako nowatorskiej drogi do stworzenia interpretacji, zostały znakomicie zrealizowane w praktyce wykonawczej. Oczywiście opis słowny, nawet najbardziej precyzyjny, nie stanowi narzędzia wystarczającego, aby oddać

wszystkie cechy artystycznego wykonania, ująć w formie opisu to, co z natury nieuchwytnie. Nagranie przedstawione jako Dzieło artystyczne zawiera wiele cech, które niewątpliwie należą do tej właśnie kategorii. Są interpretacją pozostającą w zgodzie z intencją kompozytora, ale wnoszą także znaczący rys indywidualności artystki. Ten oryginalny wkład w interpretację dzieła dopełnia w sposób ostateczny proces artystycznego wykonania.

Przedstawiona przez Panią mgr Małgorzatę Syrek praca doktorska posiada wymiar artystyczny, teoretyczny i praktyczny, wnoszący istotny wkład w dziedzinę sztuk muzycznych oraz dyscyplinę wokalistyka. Doktorantka wykazała się wiedzą, a także odpowiednimi kompetencjami artystycznymi. Rozwiązała założone zagadnienie artystyczne w sposób zasługujący na najwyższą ocenę, dlatego stawiam wniosek o przyznanie wyróżnienia dla pracy doktorskiej Pani mgr Małgorzaty Syrek.

Stwierdzam, iż doktorantka spełniła wymagania art.13 ust.1 ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie przedstawionej pracy.

dr hab. Katarzyna Suska-Łogorska